

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ МЕТАННЯ ГРАНАТ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

OPTIMIZATION OF THE GRENADE THROWING TRAINING PROCESS FOR FUTURE SECURITY AND DEFENSE OFFICERS

Наявність бойового досвіду у підрозділів сил оборони України дають можливість постійно вдосконалювати та оптимізувати процес підготовки особового складу для ефективного виконання ними службово-бойових завдань. На основі теоретичного аналізу наукової і спеціальної літератури, власного досвіду підготовки особового складу військових підрозділів, виявлено недосконалість процесу підготовки особового складу, що до застосування деяких видів озброєння в сучасних умовах ведення бойових дій. Величезний обсяг інформації, умінь та навичок якими має володіти офіцер після завершення навчання, вимагає від викладацького складу пошуку нових, сучасних шляхів вирішення цієї проблеми, оптимізації процесу навчання та постійної адаптації під умови які постійно змінюються. Проведено аналіз робочих програм навчальних дисциплін «Тактика», «Вогнева підготовка», «Фізична підготовка» на рахунок професійних умінь та навичок які мають опанувати майбутні офіцери, на основі аналізу робимо висновок, що кожне вміння та навичка на пряму залежить від умінь та навичок нижчого рівня. Опанування умінь та навичок вищого рівня можливе тільки після формування нижчого рівня.

В статті описано алгоритм дій при моделюванні різних ситуацій та умов використання ручних гранат, після оволодіння правильною технікою метання гранат. При використанні комплексного підходу, який містить в собі використання штатної стрілецької зброї та застосування ручних гранат в різних бойових ситуаціях з дотриманням принципу безперервності, дає можливість досягнення набуття стійких навичок та позитивного результату з застосування гранат при веденні бойових дій та спеціальних операцій. Нами запропоновано проведення поетапного процесу навчання, що складається з 2-х етапів. 1-й етап базовий – опанування базових навичок метання гранат, 2-й етап моделювання – застосування процесу моделювання різних ситуацій.

Надано перелік ситуацій найбільш типових до сучасних бойових дій, та деякі

нюанси при використанні даного типу боеприпасів.

Ключові слова: підготовка, гранати, особовий склад, майбутні офіцери, тренування, моделювання, заняття.

The presence of combat experience in the units of the defense forces of Ukraine makes it possible to constantly improve and optimize the process of training personnel for the effective performance of their service and combat tasks. Based on the theoretical analysis of scientific and special literature, our own experience in training personnel of military units, we have identified the imperfection of the process of training personnel regarding the use of some types of weapons in modern conditions of combat operations. The huge amount of information, skills and abilities that an officer must possess after completing training requires the teaching staff to find new, modern ways to solve this problem, optimize the training process and constantly adapt to constantly changing conditions. An analysis of the work programs of the educational disciplines "Tactics", "Fire Training", "Physical Training" was conducted at the expense of professional skills and abilities that future officers must master, based on the analysis we conclude that each skill and ability directly depends on the skills and abilities of a lower level. Mastering skills and motor skills of a higher level is possible only after the formation of a lower level.

The article describes the algorithm of actions when modeling various situations and conditions of using hand grenades, after mastering the correct technique of throwing grenades. When using a comprehensive approach, which includes the use of standard small arms and the use of hand grenades in various combat situations in compliance with the principle of continuity, it makes it possible to achieve the acquisition of stable skills and a positive result from the use of grenades in combat operations and special operations. We have proposed a phased training process consisting of 2 stages. The 1st stage is basic – mastering basic skills of throwing grenades, the 2nd stage of modeling – applying the process of modeling various situations. A list of situations most typical of modern combat operations is provided, and some nuances when using this type of ammunition.

Key words: training, grenades, personnel, future officers, training, simulation, classes.

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/79.1.38>

Любич Р.І.,

докт. філос.,
заступник начальника кафедри
фізичної підготовки та спорту
Національної академії
Національної гвардії України

Золочевський В.В.,

канд. пед. наук, доцент,
професор кафедри фізичного
виховання, спеціальної фізичної
підготовки і спорту
Харківського національного
університету Повітряних Сил
імені Івана Кожедуба

Гарбуз С.В.,

ст. викладач кафедри фізичного
виховання, спеціальної фізичної
підготовки і спорту
Харківського національного
університету Повітряних Сил
імені Івана Кожедуба

Постановка проблеми. На сьогоднішній день в військовій та спортивній літературі існує велика кількість теоретичного матеріалу, щодо метання гранат, методики навчання та заходів безпеки. Але виникають суперечності між потребою у офіцерів навичок застосування гранат в бойових умовах чи хоча б наближених до бойових, з застосуванням штатної зброї та засвоєними навичками та уміньми, а навчальні заклади та центри підготовки під час навчання надають матеріал в об'ємі метанням гранати на дальність та влучність. З одного

боку цього матеріалу достатньо для поводження з озброєнням, а з іншого недостатньо для ефективного використання під час ведення бойових дій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день у науковій та спеціальній літературі наявний великий обсяг інформації, щодо теорії та методики навчання, техніки метання гранат з різних положень, заходів безпеки при поводженні з ними, інформації про тактико-технічні характеристики та умови і способи застосування. В мережі інтернет та спеціальній літературі можна

зустріти роботи науковців В. Шевченка, А. Турчинова, В. Оленченка, О. Батенько, О. Щука, О. Кривошеєва, С. Полякова, О. Пилипеця, Ю. Белашенка, М. Ляпи, В. Семененка, щодо навчання та поводження з таким типом озброєння як гранати [4, с. 58; 6, с. 37; 7, с. 260].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Невирішеним залишається питання моделювання ситуацій та умов застосування у різних бойових ситуаціях, правил поводження і реагування під час падіння поруч гранати кинутою ворогом.

Мета статті – теоретично обґрунтувати позитивний вплив використання поетапного процесу навчання застосування гранат шляхом моделювання ситуацій найбільш типових до сучасних бойових дій.

Викладення основного матеріалу. Використання ручних гранат започатковано гранатирями (гренадерами) XVII—XVIII століттях. Гранати того часу мали форму маленьких ядер, споряджених порохом який використовується у рушницях і споряджених дистанційною трубкою, розрахованою на 3 секунди горіння. Діаметр гранат варіювався від 7 до 15 см. За командою «Гранатирі, рушниці за спину!» гранатир перекидав рушницю за спину так, щоб приклад опинявся праворуч вниз. Потім правою рукою доставав з гренадної сумки гранату, «прикурював» її трубку від довгого запального ґнота (який запалював перед боєм і тримав у лівій руці) і метав її через голову в противника [2; 5, с. 321].

Граната (італ. *granata*, від лат. *granatus* – зернистий), один з видів бойових припасів, призначений для поразки живої сили і бойової техніки супротивника осколками й ударною хвилею, що утворюється при вибуху. Гранати складається з металевого корпусу, заряду вибухової речовини і підривача. Розрізняють гранати ударної дії, що вибухають при зустрічі з перешкодою, і дистанційні, що вибухають у визначеній точці траєкторії. По призначенню ручні гранати поділяються на протипіхотні і протитанкові, є також спеціальні гранати (хімічні, димові, запальні). Середня дальність кидання осколкових гранат від 30–50 метрів, протитанкових 15–20 метрів [1, с. 150; 3].

Серед головних цілей підготовки майбутніх офіцерів під час навчання визначаємо формування мотивів навчальної діяльності, спрямованих на засвоєння знань із метання гранат; формування системи умінь реалізовувати набуті знання й навички в службово-бойовій діяльності; формування рефлексії.

Запропонована методика навчання передбачає поетапну реалізацію: I етап – базовий; II етап – моделювання.

Перший етап базовий – (I–II рік навчання) передбачає посилений вплив з боку викладачів

на формування навичок метання гранат, шляхом оволодіння правильної техніки метання й систематичним тренуванням кидків стоячи з місця, в русі, з коліна, з положення лежачи, з траншеї, із за укриття, у різні цілі, з поступовим збільшенням відстані до цілей. У процесі тренування паралельно зі збільшенням відстані, розвивають влучність кидка на дистанціях від 20 до 50 метрів. Водночас з влучністю та дальністю кидка потрібно працювати над швидкістю метання, орієнтуванню та вибору цілі, підготовкою до кидка. Це все досягається під час тренувань у метанні по різних відомим чи неочікуваним цілевказівкам, стаціонарним та рухомих цілям.

Окрім цього, вивчення навчального матеріалу має здійснюватись під час самостійного вивчення навчальних питань, визначених робочою програмою навчальної дисципліни під час підготовки до проведення практичних занять. Доцільно після періоду навчання проводити змагання, які виконують не тільки цільову функцію в досягненні максимального результату в змагальних умовах, а й є ефективним інструментом в розвитку професійно важливих якостей особистості майбутніх офіцерів.

Другий етап моделювання – (III–IV рік навчання) передбачає моделювання бойових ситуацій з якими боєць може стикнутися під час ведення бойових дій.

Метання гранати в траншеї – моделювання бою в траншеї, штурм або відбиття нападу. Військовослужбовці в бойовій двійці виконують динамічне пересування по траншеї з прострілом небезпечних місць та кутів, при наближенні до повороту шляху сполучення чи бліндажу перший номер тримає небезпечний напрямок, другий номер повинен оцінити ситуацію, перевірити відсутність перешкод, що можуть завадити метанню, підготувати гранату та показати першому номеру готовність до застосування, з поданням голосової команди «своя» або «граната» виконати кидок гранати за ріг ходу сполучення чи в бліндаж, після вибуху гранати виконуючи простріл за необхідності перевірити бліндаж або просунутись далі по траншеї.

Метання гранати в будівлі – моделювання бою в приміщеннях, штурм або відбиття нападу. Військовослужбовці рухаються в бойовій двійці, з прострілом небезпечних місць. Підійшовши до кімнати де за легендою знаходиться противник, перший номер тримає під прицілом потенційно небезпечний напрямок з можливим веденням вогню у глибокі кімнати, другий номер готує гранату до застосування, показує її першому номеру для інформування його про готовність до застосування та з поданням голосової команди «своя» або «граната» виконує кидок чи закочує в кімнату. Після вибуху гранати заходять до кімнати та знищують противника.

Метання гранати при підході до траншеї – моделювання штурму траншеї, вхід в траншею. Бойова двійка динамічно рухається до траншеї обов'язково понизивши силуети. Перший номер тримає під прицілом периметр та прострілює місце входу в траншею, куди буде здійснюватись вхід для подальших дій. Другий номер готує гранату до застосування, інформує першого номера про готовність до застосування та з поданням голосової команди «своя» або «граната» виконує кидок в орієнтовне місце входу в траншею. Після вибуху бойова двійка з прострілом небезпечних місць здійснює вхід в траншею.

Основне правило яке бійці мають запам'ятати, будь яка граната не дає сто відсоткового результату, що ворог буде поранений або знищений.

Реагування на гранату – моделювання бойових ситуацій під час яких військовослужбовцю противник кидає гранату в різних умовах.

Під час бою в траншеї – граната падає під ноги, потрібно розвернутися та максимально далі відбігти від епіцентру вибуху і лягти на землю, якщо немає можливості відступити назад (можуть знаходитись бійці групи які рухаються впритул) тоді потрібно стрімко пробігти вперед відкривши вогонь з особистої зброї у напрямку орієнтовного місця перебування противника.

Під час бою в будівлі – граната падає поруч, швидко оцінивши ситуацію потрібно сховатись за укриття якщо таке знаходиться поруч на відстані двох-трьох кроків, стіна чи можливо інший міцний предмет, рухатись за укриття потрібно стрибком і в падінні. За відсутності укриттів, треба відстрибнути від гранати як найдалі, впасти на підлогу головою від епіцентру вибуху, ногами до гранати, лікті притиснути до тулуба, руками закрити вуха та потилицю. Якщо дії відбуваються в умовах штурму противником то доцільно падати на спину для подальшого контролю ситуації навколо.

Наведемо деякі аспекти, які необхідно враховувати та під час підготовки майбутніх офіцерів до ведення бойових дій: при бою у міській забудові запас гранат має бути значно більший; при штурмі будівлі перед заходом в середину потрібно кинути гранату, гранату бажано закочувати в кімнату якщо можливо, бо траєкторія кидка може бути непередбачувана; використовувати гранати

потрібно ощадливо. При бойових діях в посадках або лісі: пам'ятайте, що при зіткненні гранати з гілками траєкторія може змінитися і вона може полетіти в напрямку ваших бійців або в вас.

Важливо дотримуватись заходів безпеки, а саме: впевнитись у відсутності дружніх бійців у зоні ураження боєприпасу; гучно повідомляйте про намір застосувати боєприпаси даного типу; після кидку ляжте на землю чи заховайтесь за укриття; після використання в приміщенні зачекайте декілька хвилин щоб розсіявся дим; після відстрілу скоби запалу гранату неможливо деактивувати.

Висновки. Отже застосування процесу моделювання дозволяє максимально збільшити арсенал умінь і навичок та підготувати майбутніх офіцерів, до ситуацій з якими можуть стикнутися під час виконання бойових завдань чи участі у спеціальних операціях. Моделювання ситуації добиралося безпосередньо з практичної діяльності та спрямоване на розвиток умінь та навичок, доцільності під час прийняття рішення.

Перспективи подальших наукових досліджень передбачають вирішення проблемних питань в процесі підготовки особового складу до дій при атаці бойових дронів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вогнева підготовка. Методика підготовки та проведення занять : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 202 с.
2. Ручні гранати. Вікіпедія : вебсайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Ручна_граната#cite_note-3 (дата звернення 29.01.2025).
3. Кривошеев О. В. Ручні осколкові гранати : навч. посіб. Харків : ХВУ, 1999. 156 с.
4. Організація та методика проведення навчальних занять з фізичного виховання та методики фізичної підготовки / Турчинов А.В., Пилипець О.В., Белошенко Ю.К., Любич Р.І. Харків : НАНГУ, 2018. 125 с.
5. Словник Української мови: у 4-х т. / упор. з дод. влас. матеріалу Б.Д. Грінченко. Київ : Академія наук Української РСР, 1958. Т. 1. 321 с.
6. Кривошеев О.В., Поляков С.Ю. Стрілецька зброя : навч. посібн. Харків, Нац. юрид. акад. України, 2004. 49 с.
7. Стрілецька зброя та вогнева підготовка / Петренко В.М., Кривошеев А.М., Ляпа М.М., Семененко В.В. Суми : Сумський державний університет, 2020. 372 с.